

HOZZÁSZÓLÁS

Dr. Erdősi József:

1.) A bezdáni megtorlásról az a nézet uralkodik, hogy a XII. partizánbrigád volt az oka és végrehajtója az Isterbác-erdei tömegkivégzésnek (101 személy).

A XII. brigád vezetői Észak-Bánátból valók, Pancsovára mentek, és mikor az oroszok bejöttek, ez a maroknyi csapat összefogott azokkal a polgárokkal, akik Dél-Bánátban tömörültek önkéntesen vagy sorozás útján (fiatalok), és brigáddá alakultak. Ők nem ismerték a bezdániakat.

Mivel háború volt, és közel volt a harctér, egyes partizán katonai kötelékek még aznap délután, mikor bejöttek Zomborba (1944. okt. 21.), továbbvonultak Bezdán felé a Duna-partra, mert mindenki tudta, hogy itt heves harcok lesznek. A természeti és egyéb adottságok erre utaltak (Duna folyó, magas part, kövesút a révig).

Az orosz és partizán osztagok egy részét Bezdánban szállásolták el, őszi időben fedél alá és a földalatti rejtékhelyekre húzódtak a Duna-parton. Azok, akik a faluban maradtak erőszakoskodtak, részegeskedtek, lövöldöztek, házkutatást végeztek – felbomlott a katonai fegyelem. Ilyen lazítás során – október 30-án, mikor eltávozott Zomborból az orosz csapatok zöme a dunai harctérre, eltűnt Bezdánban 2 orosz altiszt – valószínűleg eltették őket láb alól.

A feljebbvaló orosz parancsnokság a XII. brigádnál feljelentést tett, akik elhatározták, hogy a lakosságot terhelik emiatt és tűszokat fognak kivégezni – hogy ne folytatódjon az oroszok további eltüntetése. A kitűzött időt november 3-ára tervezték, halottak napja után. A tűszok arányszámát egy az ötvenhez alkalmazták, amit Zentán már kiplakátoltak.

Bezdánban a futballpályán, minden rendszer nélkül kiválasztottak 101 magyar embert, megkötözték és az isterbáci erdőben dél körül agyonlőtték őket.

A helyi népfelszabadító bizottság tudta, hogy mi fog történni, de az orgyilkos kilétét, aki az oroszokat megölte, nem ismerte.

A falu szélén egy juhász a padlásról nézte a fejleményeket az erdőben. Láta, hogy amikor a tömeg megérkezett, elkezdtek az orosz és partizán tisztok magyarázkodni, és mikor ez befejeződött, a foglyokat agyonlőtték. Ha csak a partizánokról lett volna szó, az oroszok nem tárgyaltak volna – azonkívül az 50 tűsz az oroszokra vonatkozott, mert a partizánok által alkalmazott arányszám 1:100 volt. Senki sem említi ma, hogy tűszokról volt szó. Ki itt a felelős?

(Dr. Balla István: Oktalan és indokolatlan kivégzések)

2.) Nem kétséges, hogy Csurogon 706 nagykorú felnőttet agyonlőtték az 1944–45-ös magyarok elleni atrocitásoknál (Magyar Szó, 1997. júl. 6.). Kérdés az, hogy vajon „bebizonyított vétek miatt” történt-e ez.

A helyi népfelzabardító bizottság cirill betűvel űrlapot készített, melyen már előre le volt írva: „mint háborús bűnöst le kell löni” (1944).

Szerintem a helyi népfelzabardító bizottságot terheli a felelősség és a partizánosztrog katonai vezetőit 1944. október 22. után az értelmetlen gyilkosságok miatt. Ők voltak azok, akik a lajstromot összeállították bosszúból és sovíniszta-nacionalista okok miatt végezték ki az ártatlan magyarokat – mert a bűnösök eltávoztak a németekkel a Sajkás-vidékről. A NOV (Népfelzabardító Hadsereg – a partizánok) abban az időben Bezdán körül volt a harcok miatt, őket nem terheli felelősség, csak később, 1945. január 23-ától.

Csurog környékén 1941-ben 64 katonaszökevény garázdálkodott, és terrorizálták a lakosságot, katonákat, csendőröket, helyi szerveket (64 kg kenyérsütés minden nap, disznó, baromfi, bor mindennapi beszoigáztatása, asszonyok-lányok nemi zaklatása, 27 magyar katona és 4 csendőr meggyilkolása).

A KPJ felhívása után (1941 május) a sajkás-vidéki terroristáknál volt 17 puska, 23 kézigránát (kragujeváci), rendőr-gumipálca, bikacsók, katonaszurony, kerékpárlánc, kisbalta, fokos, és senki sem volt lö- vagy szúró-vágó fegyver nélkül – hiszen tudták hogy halálra keresik őket. A KPJ és a terroristák-katonaszökevények elképzelése szerint az oroszok legyőzik Európát 6 hónap alatt, így nem kell sorozásra menni, hanem harcolni kell a német-magyar haderő ellen, mert a háború befejezés előtt áll, orosz győzelemmel.

A terroristák a telefonhuzalokat szétvagdosták, határ menti őrzárokra támadtak lesállásból, meggátolták az élelem felhozatalát a városba és a beszoigáztatás céljából, ütlegelték és agyonverték azokat, akik lojálisak voltak a magyar hatósággal szemben, gyújtogatták a búza- és kenderkazlakat, elszedték és elrabolták az élelmet saját részükre – de sem a szerbeket, sem gabonatábláikat nem bántották.

A 64 terrorista és kb. 1000 segítője ütőképes haderő volt Sajkás-vidéken 1941 őszén. 1 golyószóró 4 tölténnyel (részben üres), 34 puskával, 1 elrejtett kis aknavető 5 láda aknával, kb. 1300 puskatöltény, új bakancsok a holt honvédek lábáról, egy pár köpönyeg, kragujeváci defanzív és magyar offenzív kézigránát (kb. 40 db) – már katonai alakulatra hasonlítottak. Ezeket keresték a honvédek Ujvidéken (1942. január 21–23.) az árulás révén kezükbe jutott lista alapján.

A népfelzabardító bizottság nézete szerint minden csurogi lakos, aki valamilyen összeköttetésben volt a magyar hatósággal (1941–44) háborús bűnös volt. Így Hulala János csurogi lakost halálra ítélték, mert feljelentette (1942) a szomszédját. Lehetséges, hogy Hulala feljelentett

valakit – de az a szörnyűséges, hogy azokra is ráfogták a „vétket” akik nem voltak bűnösök.

Itt a tömegpszichológia is közrejátszott, mert értelmetlen a 3 sajkás-vidéki falu magyarjainak kiköltöztetése (1945-ben 3632 személy) kollektív bűnössége – és máig a szerb lakosság gyűlölete. A magyarok csak a terroristákat gyűlölték és segítőiket, azt is, aki 1941-ben lelőtte a görögkeleti templom tornyából a tanklegénység parancsnokát Csurogon. Egyetlen katolikus templom tornyából sem lőttek az orosz-partizán katonákra 1944-ben.

(Matuska Márton: Meddig jutottunk?)

3.) Az 1944/45. évi magyarellenes atrocitások alkalmával kb. 27.000 személy vesztette életét Vajdaságban. Ki kell emelni, hogy a magyarok pusztulása *nem csak* golyó által történt, hanem más okokból is.

Már említettem a nyugatra és keletre való deportálást. Abban az időben (1944. december–1945. május) kevés volt az élelem, hó volt és hideg, és ez hozzájárult a legyöngült szervezetek elhalálzásához, kevés volt a fűtőanyag, a háború miatt az orvosságok hiánya tetőzte az elhalálzást. A katonai fogolytáborokban a foglyok olykor fűvet, csalánlevelet ettek, gödörből itták a vizet (saját szememmel láttam). A foglyok, mikor a Dráva-Duna-hidakon mentek át (ponton) – az ivóvíz miatt belefulladtak a folyókba, mert nem volt egyensúlyérzékük. A hadifoglyok a barakkokban tüzet gyújtottak, és gyakran a tűzhely felrobbant az elszórt gránátok miatt, majd elvéreztek kötszer és a kezelés hiányossága miatt. Nincs eléggé kidomborítva a harctéren elpusztultak tömege (kelet-nyugat) és az első vonalban levők bombázása, tüzérséggel és aknavetővel történt elpusztítása, sem a többszöri roham áldozatai, az élelem hiánya az első vonalban is, a hiányos öltözet fogyatékosága. (Én partizán voltam, tapasztalatból szólok.)

A különböző kényszermunka (aknamezőtisztítás, tifuszos betegek ápolása), fagyos időben a mezőgazdasági termékek begyűjtése, kíméletlen gyaloglások, torokfájás és tüdőbaj (abban az időben nem volt még streptomycin-penicillin), a gyerekek és csecsemők gyógyításának hiánya hozzájárult a polgári lakosság szenvedéséhez.

Az ilyen és hasonló kegyetlenségek alkalmazása és a genocídium kivitelezése rendszeresek abban az időben, nemcsak Vajdaságban, hanem egész Magyarországon is, ahonnan kb. 600.000 személy tűnt el az orosz haderő atrocitásai révén.

(Dr. Stark Tamás: A magyar történetírás az 1944 őszi délvidéki megtorlásokról)

4.) A Zomborban történt atrocitásoknál (1944) mindig a Kronich-palotát emlegetik – ahová a NOO – SKOJ – KPJ – OZNA által összegyűjtött egyéneket kihallgatták és elítélték vagy agyonlőtték. Állítólag kb. 2000 személyt írtak össze (Parcsetics) mint fasisztákat, és mint Jugoszlávia államellenségeit, többségben mind magyarokat.

Ilyenkor említik Zomborban a tömegsírok gödrét a mai autóbusz-állomás és futballpálya környékén. Szerintem 2 tömegsír létezett (5x5 méteres) a katolikus kistemető mögött, és nem a régi „Három kalap” vendéglő előtt, az autóbuszállomásnál.

A temetőt és kerítését szemelték ki (katolikus nagytemető) az első kivégzéséknél (Vodenicsár és 5 társa, 1944), akiket „Zombor mártírjai”-ként emlegetnek.

1944 októberében „Zombor mártírjai”-t a katolikus nagytemplom plébániafala előtt lőtték le. Ezek a polgárok nem lőttek senkire sem, mégis kivégezték őket.

A halottak iránti ellenszenv megnyilvánulása, hogy a katonai temetőt (1941–44) elsimították (28 magyar-szerb és 1 német katona sorba rakott sírja volt), de ott állt a mai 1848-as emlékmű és a mai új ravatalozó épület között a katolikus nagytemetőben.

Az utolsó – pénteki – katonai temetéskor (1944. október 20.) a búcsúztató pap szavai ezek voltak: „úgy érzem, mintha Magyarországot is eltemettem volna”. Elfelejtette hozzáadni: „de feltámadunk Isten nevében, Ámen.”

(F. Cirkl Zsuzsa: A Kronich-palota fekete árnya)

5.) A partizán népbiztosok (komisszárok) minden tömeggyűlésen (1941–45) hangoztatták, hogy:

- az új rendszerben nem kell adót fizetni,
- mindenki fasiszta, aki nincs velünk,
- nincs Isten, nem kell templomba járni,
- a pap butítja a népet, el kell tenni láb alól,
- a kommunizmus az egész földkerekségen el fog terjedni.

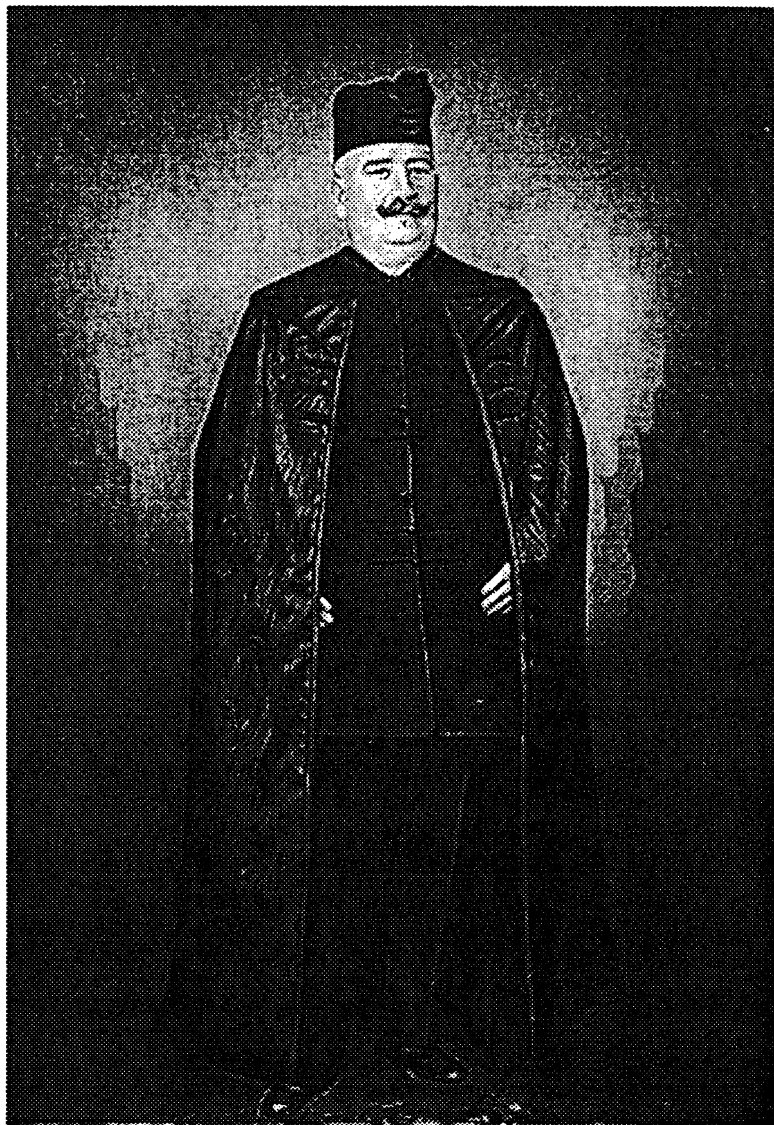
Így kezdődött a papok elleni hajsza Vajdaságban. A helyi népfel szabadító bizottság listájára gyakran kerültek a papok, mint államellenes személyek, és emiatt kivégezték őket. A fiatalok 1944-ben hittek az ilyen beszédnek, az öregek pedig tudták, hogy ez propaganda. A papok elleni atrocitások időben egybevágnak a többi kivégzéssel (1944–45).

(Ehmann Imre: Nyugat- és dél-bácskai papi sorsok 1944/45-ben)

6.) A magyar kormányok politikáját (1941–44) sokan bírálják és gyakran szerbellenesnek minősítik, vagy tudatos intézkedésnek a Délvidék nemzetiségei kárára. Az oktatást az iskolákban úgy állítják be, mintha az a nemzetiségek elnyomására lett volna szabva. Ilyen nézet

az, hogy a szerb nyelv tanítását csupán a szövetségeselek frontáttörései után, tehát a háború elvesztésének előérzetében vezették be az iskolákba. Ez nem igaz. Itt felmutatom a zombori és a szabadkai gimnázium 1940–1941–1942–1943–1944. évi értesítőit. Ezekből kiderül, hogy a szerb nyelv tanítása kötelező volt minden évben. Nem a várható bosszú miatti félelemben vezették be, és nem a magyarosítás szélsőséges rendelkezései értelmében. Éppen ellenkezőleg.

(Dr. Sajti Enikő: A délvidéki tragédia eljelentéktelenítése)

Gachal János, a bánási reformátusok mártír püspöke

SUBOTICA	
Broj:	K. 110
Datum:	20 - XI - 1944

K U M A N D I H A N T A

Senta

Naredjenje ove Područne Komande Broj 110 od 18 nove, bra t.p. koje vam je urucene putem referenta za radnu sluzbu i logore istoga dana, dopunjujem sa sledeciim uputstvom:

1./ Odlazkom u logor bivog Nemackog stanovnistva bice napust jedan velik kompleks zemlje, koji se sastoji bez vlasnika i lica koji se starati kmetar oko blagovremene obrade istog. Isto tako u ispravnoj nam namovima verovatno ce biti dosta veliki broj stoke, koju ce trebati negovati i starati se oko njene ishrane.

Da se ovo nebi desilo, Komandant toga svesa predusee sve potrebne mere t.j. odrediti staraca pojedini imanja, koji ce imati za duznost starati se za obradu dodejane zemlje i ishranu stocne stoke.

2./ Nakon izvesenog pistic Madjara u radne vojne jedinice, verovatno ce biti dosta veliki broj takovih, koji ce trazit oslobodjenje i na svoj naclin pokuavat izvest se od sluzbe u logj.

U ovim slucajevima Komandant ce se pridrzavati sledeceg: Pravo na oslobodjenje od sluze na duznost u radne vojne jedinice imaju samo oni, koji se nalazi na sluzbi u nekom predusecu, na seljastici, ili ustanovi gde je strukturno i neophodno potreban. Ovo oslobodjenje vali se samo dotle, dok se isti nalazi na toj duznosti. Ako svoju sluzbu napusti ili bude otpustan, poverenik doticnog preduseca, seljastice ili ustanove izvan je duznosti izvesti ih komandu, kako bi se predusele potrebne mere za njegov odlazak naz radnu vojnu sluzbu.

Uvackom obuzenika ne razmatravati vanjsne duznosti, nego ih sadržavati za radu, a njihove predloge za oslobodjenje sa Vaam mišljenjem dostaviti ovoj komandi na odobrenje.

Isto tako od radne vojne sluzbe oslobadjaju se i oni, koje lekarica koga tj. prilikom pregleda oglasi za prirorenost ili ostalo neopozivno.

Kui pradih pak i molbe za oslobodjenje od radne vojne sluzbe, imaju se razmatriti ovoj komandi na odobrenje.

3./ Sve ljudstvo odnosno stanovnistvo koje bude upuceno u logore sa sobom nesije i nositi sa sobom vazne prednosetsvari t.j. nahite, cuseonike i dr. kao i velike kume namuca. Prednoset da ostu koju svaki pojedinac moze sa sobom poneti nade vece od 100 pengova. U logore ce imati i svaki u ovom odelu, pa prema tome, svaki treba da ponese i 2 para vesu, toplo svesko odelo, i pribor za jelo ciscenje i univazje i obe za pokrivanje.

Subotica, 20 novembra 1944 godine.

ovrat fizisku - Slaba i slabost

Referent
za radnu sluzbu i logore

Komandanta

Stevanović Pobudov

[Handwritten signature]

A szabadkai körzet katonai parancsnokságának utasítása a táborba zárt német lakosság vagyonának kezeléséről és a magyarok kényszertáborba sorozásáról